

A Study on the Viewpoints of Preschool Teacher Candidates on Design of Instructional Materials Course

Dilek Acer¹

ABSTRACT. The purpose of this study is to find out the viewpoints of preschool teacher candidates on Design of Instructional Materials course. The survey was conducted among 55 students in the third-year of the undergraduate programme in Preschool Teaching in the Faculty of Education Sciences at Ankara University, Turkey. The data were collected through a form with open-ended questions which allowed the students to evaluate the course. The evaluation form included questions about the knowledge and skills the students acquired at the end of the course, and their expectations and suggestions concerning the course. The students' replies to the questions were recorded, and the expressions in their replies were summarized and interpreted by descriptive analysis technique. According to the findings obtained from the analysis of the forms, the teacher candidates mentioned most frequently that their creativity improved and that they were able to design creative products in Design of Instructional Materials course. Asked what they wished to learn most in this course, the respondents mostly mentioned the integration of various techniques and applications such as origami. The teacher candidates made such suggestions as using diverse techniques such as stone painting and papier mache, employing different design types such as industrial design or toy design, developing materials in collaboration with children, and applying all these in a setting of practice in the following years in Design of Instructional Materials course. The findings of the study were discussed, and suggestions were made.

Keywords: Preschool teacher candidates, art education, dersign

SUMMARY

Purpose and Significance: The purpose of this study is to find out the viewpoints of preschool teacher candidates on Design of Instructional Materials course. Design of Instructional Materials is a course that requires intensive use of creativity and that develops artistic skills of preschool teacher candidates. It is believed that this study can help determine the competencies and deficiencies of teacher candidates concerning creativity and art education, and improve the content of the courses which aim to develop these skills.

Methods: This study is of descriptive nature and designed on the basis of qualitative research techniques. It was considered necessary to use qualitative research techniques in order to find out preschool teacher candidates viewpoints about the knowledge and skills they acquired in Design of Instructional Materials course as well as their expectations and suggestions concerning the course. The survey was conducted among 55 students in the third-year of the undergraduate programme in Preschool Teaching in the Faculty of Education Sciences at Ankara University. The students were distributed a form with open-ended questions which allow them to evaluate the course. The evaluation form included questions about the knowledge and skills the students acquired at the end of the course, and their expectations and suggestions concerning the course. The students' replies to the questions were recorded and the expressions in their replies were summarized and interpreted by descriptive analysis technique.

Results: According to the findings obtained from the analysis of the forms, the teacher candidates mentioned most frequently that their creativity improved and that they were able to design creative products in Design of Instructional Materials course (n=25). Asked what they wished to learn most in this course, the respondents mostly mentioned the integration of various techniques and applications such as origami (n=20). The teacher candidates made such suggestions as using diverse techniques such as stone painting and papier mache, employing different design types such as industrial design or toy design, developing materials in collaboration with children and applying all these in a practice setting in the following years in Design of Instructional Materials course (n=33).

Discussion and Conclusion: The findings of the study highlight the importance of using diverse methods and techniques and creating settings of practice to develop creativity and art education of preschool teacher candidates. This study was conducted in the Faculty of Educational Sciences at Ankara University. The findings of the study cannot be generalized, which is a limitation posed by qualitative research. Therefore, for further research based on the findings of this study, it is suggested to work with larger samples, covering more than one university and to design researches which bring together qualitative and quantitative data. These researches may involve studies based on performance and portfolios to evaluate both the process and product.

¹Assist. Prof. Dr., Ankara University Faculty of Educational Sciences, acer@education.ankara.edu.tr

Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Materyal Geliştirme Dersine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Dilek Acer²

ÖZ. Bu araştırmanın amacı okulöncesi öğretmen adaylarının, Materyal Geliştirme dersine ilişkin görüşlerinin saptanmasıdır. Araştırma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programının 3. sınıfına devam eden 55 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan öğrencilere, dersi değerlendirmelerine yönelik açık uçlu soruların yer aldığı bir form uygulanmıştır. Değerlendirme formunda öğrencilerin ders sonunda kazandıkları bilgi ve beceriler, derse ilişkin beklentileri ve önerileri ile ilgili sorular sorulmuştur. Öğrencilerin değerlendirme formunda yer alan sorulara vermiş oldukları cevaplar kaydedilmiş ve cevaplarda yer alan ifadeler betimsel analiz tekniği ile özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Formların analizinden elde edilen bulgulara göre, aday öğretmenler Materyal Geliştirme dersinde en çok yaratıcılıklarının geliştiğini ve yaratıcı ürünler tasarlayabildiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra aday öğretmenler bu ders kapsamında çoğunlukla origami gibi farklı tekniklere ve uygulamalara yer verilmesini istediklerini ifade etmişlerdir. Aday öğretmenler, gelecek yıllarda Materyal Geliştirme dersinde uygulanmak üzere, taş boyama, kâğıt hamuru (papier mache) gibi farklı yöntemler ve farklı materyaller ile uygulama yapılması, ayrıca endüstriyel tasarım ve oyuncak tasarımı gibi farklı tasarım örneklerinin gösterilmesi, çocuklarla birlikte ortak materyal geliştirilmesi ve bunun bir uygulama içinde kullanılması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Çalışmadan elde edilen bulgular tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: okul öncesi öğretmen adayı, sanat eğitimi, tasarım.

GİRİŞ

Okulöncesi dönemde çocuğa verilecek eğitimin niteliği onun yetişkinlik yaşantısında önemli bir rol oynar. Sanat eğitimi aracılığıyla çocuk, yaşamı keşfedebilmesinin vazgeçilmez bir yolu olan sanat ile tanışır. Dolayısıyla çocuğa bu eğitimi verecek olan öğretmenlerin kapsamlı ve nitelikli bir sanat eğitiminden geçirilmeleri çağımızın gereklerinden biridir.

Sanat, ilk çağlardan itibaren insanın kendini ve çevresini anlama, anlamlandırma ve ifade etme yolculuğunda ona eşlik eden, çağdaş insanın yaşamında da benzer işlevleri yerine getiren bir olgudur. Bu işlevleriyle insan yaşamında oynadığı önemli rol, sanatı eğitim için de değerli kılmaktadır. Sanat eğitimi, yapıcı ve yaratıcı bir biçimde yetiştirilmesi düşünülen bireyin; insanı, doğayı, yaşamı algılayabilmesini, yorumlayabilmesini ve kendi duygu ve düşüncelerini farklı sanatsal yollarla ifade edebilmesini amaçlar. Sanat eğitiminin bir diğer önemli amaçlarından biri de; çocuğun yaratıcılığını geliştirmesidir (MEB, 2006). Bu noktada öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Eğitimciler ve öğretmenler olarak görevlerimizden bir tanesi çocuklardaki yaratıcılığı beslemektir (California Department of Education, 2004). Çünkü yaratıcılık, kültür ve eğitim ile birlikte geleceğimizi belirler. Çocuklar yaratıcı bağlantılar kurmayı sanat aracılığıyla keşfederler. Bu süreçte sanat eğitiminin programdaki konumu çok iyi düşünülerek belirlenmelidir. Çünkü sanat yaşam boyu öğrenmeyi öğrenmede hayati bir rol oynar (Schiller, 2005).

Birçok okulöncesi eğitim kurumunun uyguladığı programlarda, çocuk merkezli sanat etkinlikleri olmasına karşın bazı öğretmenler çocukların belli kalıplar doğrultusunda uygulama yapmalarına izin vermektedirler. Bu durum; çocukların yaratıcı birer düşünür olmalarını engellemektedir. Nasıl yapılacağı belli kurullarla hazır olarak sunulan sanat aktiviteleri genellikle öğretmenler için kolaylık sağlar. Çünkü hangi malzemelerin kullanılacağı, etkinliğin ne kadar süreceği ve neye benzeyeceği bellidir. Fakat bu durum, çocukların yaratıcılıklarını kullanarak kendilerini ifade etmelerinde sorun yaşamalarına neden olabilir. Birçoğumuzun inandığı şekliyle eğitimin amacı; bağımsız, karar veren ve bu kararlarını uygulayan bireyler yetiştirmektir. Ancak çocuklara sunacağımız, içeriği kurullarla önceden oluşturulmuş sanat etkinlikleri bağımsız karar veren bireyler olmalarını engelleyecektir (Székely, 2001).

Sanat etkinliklerinde kullanılan araç, materyal ve yöntem, çocukların duygularını ifade etmede en az öğretmenler kadar etkilidirler. Bu nedenle çocukların yaratıcılıklarını ortaya koymalarına ortam sağlayan teknikler kullanılmalıdır (Faraday, 1990). Sanat etkinliklerinde kullanılacak materyalin çocuklar tarafından sınıf içindeki uygun kullanımı, çocukların bunları nasıl kullanacağına ilişkin öğretmenin var olan bilgisi ile sınırlıdır. Öğretmenler çocukların gelişim düzeylerini de göz önünde bulundurarak kullanılacak materyaller ve teknikler konusunda duyarlı olmalıdırlar (Hurwitz ve Day, 1995).

² Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, acer@education.ankara.edu.tr

Birçok öğretmen genellikle sanat eğitimi konusunda kendisini yetersiz hissetmekte ve yaratıcılığın kendilerinde var olmayan bir yetenek olduğunu düşünmektedirler. Oysaki yapılan araştırmalar, yaratıcılığın resim yapmak gibi öğrenilebilecek bir beceri olduğunu göstermektedir. Bir öğretmen, sanat aracılığıyla kendi yaratıcılığını geliştirdiğinde, çocukları da bu yönde destekleme olasılığı artacaktır. Çocuklar birer küçük sanatçı olarak dünyayı yeniden şekillendirebilme gücüne sahip olabilmeyi isterler. Ancak günümüz teknoloji çağında çocuklar, maalesef nesnelere genellikle sanal ortamda bir şeyler inşa etmektedirler. Bu nedenle öğretmenler hazır bir formül sunmaksızın, çocukların materyallere kendi elleri ile şekiller vererek, yaratıcı tasarımlar oluşturmalarını önemsemelidirler. Karton ambalaj kutuları, resim çerçeveleri, kumaşlar, ipler ve deniz kabukları gibi pek çok materyal, çocuklara yapacakları sanat etkinliklerinde değerli ipuçları sağlayacaktır (Székely, 2001). Okulöncesi dönemde gerçekleştirilecek sanat eğitiminde üç boyutlu çalışmalara yer verilmesi oldukça önemlidir. Üç boyutlu formların oluşturulması; uygun materyallerin bir araya getirilmesi, kesilmesi ya da şekillendirilmesini içeren bir tasarım sürecidir. Bu süreçte plastik ya da ahşap her türlü artık materyal kullanılabilir (Hurwitz ve Day, 1995).

Okulöncesi dönemde çocuklar, bir şeyleri keşfetmek ve kendilerine ilham veren sanat malzemeleri ile etkileşime girmek için oldukça isteklidirler (California Department of Education, 2004). Okulöncesi dönem sanat eğitiminde sıklıkla kullanılan malzemelerin başında artık materyal olarak adlandırılan nesnelere gelmektedir. Artık materyaller uygun bir biçimde kullanıldığında, yaratıcı düşünmeyi uyaran zengin bir kaynak haline gelebilirler (Drew, 1995). Yetişkinlerin çöp olarak nitelendirdikleri materyallerle, çocukların arasında çok özel bir ilişki vardır. Çünkü bu materyaller yaratıcı bir biçimde bir araya getirildiğinde sanat eserlerine dönüşebilirler (Székely, 2009). Bunun yanında çocuklar materyalleri farklı biçimlere dönüştürme sürecinden oldukça fazla yararlanırlar. Birçok materyali zengin ve yaratıcı biçimlere sokabilirler (Szyba, 1999). Böylelikle, bu materyaller çocukların sanatı için bir esin kaynağı haline gelirler. Dolayısıyla, çocuklardaki sanatsal beceri ve yaratıcılığı geliştirmek için, onların artık materyalleri kullanarak farklı nesnelere dönüştürmelerine olanak sağlanmalıdır (Székely, 2001). Böylece, çeşitli malzemeler kullanarak oluşturdukları iki ve üç boyutlu sanat çalışmalarında; çizgi, renk, şekil, biçim ve dokuya yönelik estetik deneyimler elde etmiş olurlar (California Department of Education, 2004). Artık malzemelerle yapılan sanat çalışmaları ağırlık, genişlik, mekân, doku, şekil ve denge gibi kavramların kazanımına da yardımcı olmaktadır (Erdemir ve Kandır, 2002). Başka bir deyişle, bu süreç çocuğa her bir materyalle etkileşime girme ve materyallerin farklı özelliklerini keşfedebilme olanağı sağlar. Bunlara ek olarak, artık materyali farklı formlara dönüştürme sürecinde çocuk, objeye farklı anlamlar yükleyeceğinden bu durum soyut düşüncenin ve hayalgücünün gelişimine de katkıda bulunacaktır (Eckhoff ve Spearman, 2009; Gandini ve Kaminsky, 2005).

Çocuklar, dünyayı duyularıyla zenginleştirdikleri bireysel yaşantılarına göre algırlar. Daha sonra doğadaki ve sanatsal formlardaki yapıları idrak etmeyi öğrenirler. Tüm bu süreçlerin çocukta sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi için geleceğin sanat eğitimcilerine ihtiyaç vardır. Geleceğin sanat eğitimcileri özel bir sanat disiplininde, üniversite düzeyinde eğitim almış, sanatsal bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. Bunun yanında; öğretmenlerin materyalleri etkin bir biçimde kullanabilmeleri yönünde eğitilmeleri, özellikle sınırlı kaynaklara sahip okullardaki öğretmenler açısından yararlı olacaktır (California Department of Education, 2004).

Yapılan pek çok araştırma, farklı materyallerle etkileşime giren çocukların farkındalık düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir. Bu farkındalık da, öğrenmenin yolunu açacaktır. Sanat yoluyla öğrenme de; algılama ve yaratma süreçlerinin işe koşulduğu sanat etkinlikleri ile gerçekleşecektir (Sahasrabudhe, 2006). Öğretmenlerin etkili birer sanat eğitimcisi olabilmelerinde, kendilerinin dâhil olduğu bir sanat sürecinde yer almaları ve bu sürecin sonunda bir ürün elde etme yaşantısını keşfetmeleri gereklidir (California Department of Education, 2004).

Sanat bir süreç ve bir üründür. Sanat ürününü elde etme, zekice tasarlanmış ve problem çözmeye dönük bir süreç olarak düşünülmelidir. Sanat eğitimi konusunda yeterince bilgi sahibi olmayan bazı öğretmenler, sanata ilişkin bir özgüven eksikliği hissetmektedirler (Newton ve Newton, 2005). Öğretmenlerin, sanat ve yaratıcılığa ilişkin algıları, sanata nasıl dâhil olacaklarına yönelik inanışlarını etkilemektedir. Sanatın, sadece çok az insanda bulunan ve özel yetenekler gerektiren bir açıdan algılanması, öğretmenlerin kendilerini bu konuda yetersiz kabul etmelerinde etkili olmaktadır. Bu yeteneğin, kendilerinde olmadığını varsayan öğretmenler sanatı öğretemeyeceklerini düşünmektedirler. Sanatı öğretmek için sanat sürecine katılmak gereklidir. Sanata katılmayan, sürece dâhil olmayan öğretmenlerin sanatı öğretmeleri beklenemez (McKean, 2001).

Ülkemizde yaratıcı düşünme becerisinin desteklendiği bir sanat eğitimi politikasının var olmadığı söylenebilir (Gökaydın, 2002). Türk Eğitim Sistemi'nde ağırlığın fen ve matematik alanlarına verilmesi, sanat eğitime yönelik dersleri ikinci plana iterek, boş zaman uğraşısı konumuna getirmiştir. Bu tarz bir eğitim sistemi ile üniversite sınavını kazanıp, okulöncesi öğretmenliği lisans programında okuyan öğrencilerin birçoğu mezun olduklarında, henüz sanatın ne olduğunu dahi bilemeden, sanatı çocuklara öğretmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum, okulöncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ve sanata ilişkin almış oldukları derslerde sıkıntı yaşamalarına neden olabilmektedir.

Ülkemizde öğretmen adaylarının almış oldukları derslere ilişkin görüşlerini inceleyen araştırmalar (Güven, 2006; Yelken ve Alıcı, 2008; Karamustafaoğlu, Üstün ve Kandaz, 2004; Pehlivan, 2006; Çoklar ve Şahin, 2008; Yelken, 2006; Bozdoğan ve Altunçekiç, 2007; Şahin ve Özkılıç, 2005; Turgut, Yılmaz ve Firuzan, 2008; Öztürk ve Darica, 2003) bulunmaktadır. Bu çalışmaların; okulöncesi öğretmenliğinden çok, sınıf öğretmenliği gibi diğer lisans programları ve sanat eğitimlerine yönelik olmayan dersler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar dikkate alındığında; bu araştırmanın okulöncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ve sanata ilişkin becerileri kullandıkları derslerin içeriklerinin geliştirilmesinde alana katkısının önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okulöncesi eğitim alanında öğrenim gören öğretmen adaylarının Materyal Geliştirme dersine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

Materyal Geliştirme Dersi

Bu çalışmada yer alan öğretmen adaylarına, Materyal Geliştirme dersinde 8 hafta boyunca, sanat eğitimine ilişkin farklı pek çok yöntem, yaklaşım ve örnek, teorik ve uygulamalı olarak gösterilmiş, eş zamanlı olarak sinema, konser, sergi, tiyatro vb sanat etkinliklerini en az bir kez izlemeleri ve bunları değerlendirmeleri sağlanmıştır. Bunlara ek olarak, sanat galerilerinde resim ve heykel gibi farklı sanat ürünleri ve malzemeleri ile etkileşime geçebilecekleri yaşantılar kurgulanmış ve öğrencilerin bu yaşantıları deneyimlemeleri sağlanmıştır. Materyal geliştirme aşamasına gelindiğinde, öğrenciler hangi artık materyallerin kullanılabilirliğini beyin fırtınası ile tartışmış ve ortaya atılan düşünceler bir kavram ağına dönüştürülmüştür. Bu ağ hep birlikte incelenerek materyaller arasındaki bağlantılar tespit edilmiş ve kendi aralarında gruplandırılmıştır. Gruplandırmada renk, şekil, büyüklük, doku ve hammadde gibi kriterler dikkate alınmıştır. Sonrasında öğrenciler kendi seçtikleri artık materyalleri toplayıp, sanat ışığında bir araya getirmişler ve incelenen artık materyallerin farklı formlara nasıl dönüştürülebileceğini hep birlikte tartışmışlardır (Eckhoff ve Spearman, 2009). Bu dönüşümleri ortaya çıkarmaya çalışırken yaratıcılıkta temel olan “iki ya da daha fazla şey arasında daha önceden kurulmamış bağlantı” ilkesi esas alınmıştır (Lowenfeld ve Brittain, 1967). İnceleme ve tartışma sonrasında materyaller öğrenciler tarafından üç boyutlu tasarımlara dönüştürülmüştür (Bakınız ekler).

YÖNTEM

Araştırma betimsel bir durum saptaması niteliğinde olup, nitel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir. Okulöncesi öğretmen adaylarının Materyal Geliştirme dersinde kazanmış oldukları bilgi ve beceriler ile derse ilişkin beklenti ve önerilerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinin kullanılması gerekli görülmüştür. Nitel araştırma teknikleri, ölçümden daha çok açıklamayı olanaklı kılacak olay ve olguların içinde gerçekleştiği durumu dikkate almayı önemsemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Alan ve Katılımcılar

Araştırmaya, 55 öğretmen adayı katılmıştır. Adaylar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı üçüncü sınıfında okuyan öğrencilerdir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaşları 19-24 arasında yer almaktadır.

Verilerin Toplanması:

Araştırmada yer alan öğretmen adaylarına Materyal Geliştirme dersini değerlendirmelerine yönelik açık uçlu 3 sorunun yer aldığı yapılandırılmış bir değerlendirme formu uygulanmıştır. Böylelikle zengin ve yeterli bilgi toplanması hedeflenmiştir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Değerlendirme formunun iç geçerliğini sağlamak için değerlendirme formu üç alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Yapılandırılmış değerlendirme formu araştırma amacı ile kullanılmadan önce bir öğretmen adayı ile pilot uygulama yapılmış ve soruların açık ve anlaşılır olduğu saptanmıştır. Formun uygulanması 2009-2010 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Uygulama araştırmacı tarafından sınıfta yürütülmüştür. Değerlendirme formunun öğrenciler tarafından cevaplanması yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür. Formdaki sorular açık uçlu olduğundan öğrencilerin bazıları sorulara birden fazla cevap yazmışlardır.

Verilerin Analizi

Değerlendirme formuna kaydedilen aday öğretmenlerin cevaplarında yer alan ifadelerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniği ile veriler özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analizin amacı, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterse kullanabileceği bir hale getirilmesidir. Bunun için veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre oluşturulur ve formda yer alan sorular dikkate alınarak sunulur. Betimsel analizde, araştırmaya dâhil olan bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar şu aşamalar doğrultusunda değerlendirilmiştir: Araştırmanın amacı doğrultusunda temalar belirlenmiştir. Her bir soruya verilen yanıtlar belirlenen temalar doğrultusunda incelenerek bu temalara vurgu yapan

aday öğretmenler belirlenmiş ve bu öğretmenlerin sayısı verilerek ortak görüşler belirtilmiştir. Daha sonra bazı aday öğretmenlerin yanıtlarından bir veya daha fazla ifade direkt alınarak tırnak içinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Aday öğretmenlere sorulan sorular:

1. Bu ders kapsamında sahip olduğunuzu düşündüğünüz kazanımlar nelerdir?
2. Bu ders kapsamında daha fazla neyi öğrenmeyi isterdiniz?
3. Gelecek yıllarda bu dersin içeriğine eklenmesini önerebileceğiniz etkinlikler nelerdir?

BULGULAR

Bu bölümde değerlendirme formunda yer alan sorulara aday öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtlardan elde edilen bulgular yer almaktadır. Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular sorulara göre sıralanarak verilmiştir.

1. Aday öğretmenler, Materyal Geliştirme dersinde sahip oldukları kazanımların başında, artık materyallerle yaratıcı ürünler tasarlayabilmeyi belirtmişlerdir (n=25). Bunun dışında yaratıcılıklarının geliştiğini düşünmeleri (n=17), çevredeki objelere farklı bir gözle bakabilmeleri (n=16), sınırlı sayıda ve satın alınan malzemeye bağımlı olmadan da materyal tasarlanabileceğini görmeleri (n=10), artık materyalleri okulöncesi eğitimde nasıl kullanmaları gerektiğini öğrenmeleri (n=11) bilgi dağarcıklarının ve bakış açılarının gelişmesi (n=8), farklı teknikleri öğrenmeleri (n=4), bireysel çalışma ve eleştirel bakabilme becerilerine sahip olmaları (n=3) ve özgüvenlerinin artması (n=2) diğer kazanımlar olarak ifade edilmiştir.

Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Yaratıcılığımın bu kadar geniş olduğunu düşünmüyordum, ama anladım ki içimde umduğumdan daha yaratıcı bir insan varmış.”

“Daha önce artık malzemelerle bu kadar güzel materyaller ortaya konulabileceğini bilmiyordum.”

“Öğretmenlik yaşantımda çocuklarla uygulayabileceğim çok çeşitli materyaller gördüm ve öğrendim.”

“Çevremizdeki her şeyden yeni bir materyal oluşturabileceğimi görmüş oldum. En güzeli de nereye baksam veya neye baksam “Bununla ne yapabilirim?” bakış açısının geliştiğini fark ettim.”

“Olaylara ve nesnelere farklı açılardan bakmayı, çok yönlü düşünmeyi öğrendim diyebilirim.”

“Bu ders öncesinde bir materyal hazırlayacağım zaman malzemeleri satın alarak işe koyulurdum. Bu derste katı atıkları toplayıp temizledim, marketlerden karton kutular topladım. Daha sonra elimde ne var? diye malzemeleri inceledim. Bunlardan ne yapabilirim? diye düşünerek işe başladım. Bu benim için çok önemli bir kazanım oldu.”

2. Aday öğretmenlere ikinci olarak ders kapsamında daha fazla neyi öğrenmek istedikleri sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlarda maske, kukla, dolgu oyuncak yapımı ve origami gibi farklı tekniklere ve uygulamalara yer verilmesi (n=20), artık materyallerin yanı sıra başka malzemelerle daha fazla sayıda uygulama yapılması (n=16), daha fazla sayıda uygulama örneklerinin gösterilmesi (n=12) olarak ifade edilmiştir. Bunun yanında bazı aday öğretmenler ders kapsamında yapılan uygulamaları yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir (n=10). Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Maske, kukla, dolgu oyuncak yapımını öğrenmek istedim.”

“Daha farklı malzemelerle çalışabilmeyi istedim.”

“Daha fazla uygulama yapmayı, daha çok örnek görmeyi istedim.”

“Bu ders kapsamında çoğu şeyi öğrendiğimi hissediyorum. Özellikle artık materyallerle yeni ürünler elde etmek ve bunu kendimizin yapması çok güzeldi.”

3. Üçüncü olarak aday öğretmenlere, gelecek yıllarda Materyal Geliştirme dersinde uygulanmak üzere neleri önerebilecekleri sorulmuştur. Buna göre; taş boyama, kâğıt hamuru (papier mache) gibi farklı yöntemler ve farklı materyaller ile uygulama yapılması, ayrıca endüstriyel tasarım ve oyuncak tasarımı gibi farklı tasarım örneklerinin gösterilmesi (n=26), çocuklarla birlikte ortak materyal geliştirilmesi ve bunun bir uygulama içinde kullanılması (n=7), bireysel çalışma yanında küçük ya da büyük gruplarla ortak tasarımlar yapılması (n=4), tasarım sürecinde öğrenciye daha fazla dönüt verilmesi (n=2) olarak belirtilmiştir. Bunlara ek olarak bazı öğrenciler var olan ders içeriğine getirebilecekleri herhangi bir katkının olmadığını belirtmişlerdir (n=15). Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Artık materyallerin yanında taş gibi doğal malzemeler kullanarak çeşitli çalışmalar yapılabilir.”

“İleriki yıllarda dersin bir bölümü çocuklarla beraber, onların düşünceleri alınarak geliştirilebilir.”

“Bireysel çalışmaların yanısıra grup çalışmalarına da yer verilebilir.”

“Ders kapsamında yapılacak uygulamalardan önce daha fazla örnek gösterilebilir.”

“Tasarım aşamasında öğrenciye daha fazla geri dönüt verilerek çalışmaların geliştirilebilmesi sağlanabilir.”

“Yaratıcılığın eksik olduğu eğitim yaşantımızda bu ders her zaman bu şekilde uygulanmalıdır. Bir ürün oluşturmak çoğu zaman yapmadığımız birşey.”

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma kapsamına alınan öğretmen adayları, Materyal Geliştirme dersinde sahip oldukları kazanımları; artık materyallerle yaratıcı ürünler tasarlayabilme, yaratıcılıklarının gelişmesi, çevredeki objelere farklı bir gözle bakabilme, sınırlı sayıda ve satın alınan malzemeye bağımlı olmadan da materyal tasarlanabileceğini görebilme, artık materyalleri okulöncesi eğitimde nasıl kullanmaları gerektiğini öğrenme, bilgi dağarcıklarının ve bakış açılarının gelişmesi, farklı teknikleri öğrenme, bireysel çalışma ve eleştirel bakabilme becerilerine sahip olma ve özgüvenlerinin artması olarak ifade etmişlerdir. Güven (2006) Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin, öğretmen adaylarına kazandırmış olduğu yeterlikleri, öğrenci görüşlerine göre değerlendirdiği araştırmasında, öğrencilerin konuya uygun materyali hazırlayabilmelerine ilişkin bir inanca sahip olduklarını belirtmiştir. Ersoy (2006) öğretmen adaylarının portfolyoya dayalı değerlendirmeye ilişkin görüşlerini incelediği araştırmasında, bu sürecin adayların çoğunluğunun yaratıcılığını geliştirdiğini ifade etmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Genel olarak eğitim sistemimizde ezberciliğin egemen olması (Gedikoğlu, 2005), yaratıcı düşünmeyi engelleyen bir rol oynayabilmektedir. Bu çalışmada, aday öğretmenlerin Materyal Geliştirme dersinden elde ettikleri kazanımların başında yaratıcılıklarının geliştiğini düşünmeleri, bu dersin içeriğinin ezberi yadsır bir niteliğe sahip olması ve özgür bir çalışma ortamı sunmuş olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bir öğrencinin *“Derste öğrenciye karışmadan, müdahale etmeden destek vermeniz çok güzeldi.”* ifadesi de bu tespitle örtüşmektedir.

Aday öğretmenlere ders kapsamında daha fazla neyi öğrenmek istedikleri sorulduğunda, maske, kukla ve dolgu oyuncak yapımının öğretilmesini, origami gibi farklı tekniklere ve uygulamalara yer verilmesini, artık materyallerin yanı sıra başka malzemelerle daha fazla sayıda uygulama yapılmasını ve daha fazla sayıda uygulama örneği gösterilmesini istediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgulara dayanarak öğretmen adaylarının sayıca ve çeşit olarak daha fazla uygulama yapma ihtiyacı içinde olduklarını düşünebiliriz. McKean (2001) yaratıcılığa ve sanata ilişkin derslerde bireylere, mümkün olduğunca farklı ve çok sayıda örnek göstermenin ve uygulama olanağı tanınmasının, bireyin öğretmen olduğunda uyguladığı programa, sanatı entegre etme olasılığını artıracaklarını ifade etmektedir. Araştırmada yer alan bir öğrencinin *“Çevremizde gördüğümüz neredeyse herşey başka birşeye benzeyebiliyormuş. Önemli olan da bunu görebilmek. Bu durumu fark edebilmem de bu ders sayesinde gerçekleşti. Şimdi baktığım her yerde gördüğüm herşeyi başka bir şeye benzetiyorum. Bu durum benim yaratıcılığımı geliştirdi. Artık daha yaratıcı bir öğretmen olacağımı, öğretmenlik öncesi ve öğretmenlik dönemlerimde bu durumun bana ve öğrencilerime çok yararlı olacağını düşünüyorum.”* cümleleri de bu ifade ile tutarlılık göstermektedir.

Materyal Geliştirme dersinin gelecek yıllarda uygulanmasına ilişkin aday öğretmenlerin önerileri arasında, bireysel çalışma yanında küçük ya da büyük gruplarla ortak tasarımlar yapılması ve tasarım sürecinde öğrenciye daha fazla dönüt verilmesi yer almaktadır. Yelken ve Alıcı (2008) öğretmen adaylarının, hazırladıkları performansa dayalı değerlendirme materyallerine ilişkin görüşlerini inceledikleri araştırmalarında, grup tasarımlarına yer verilmesi gerekliliğini ifade etmişlerdir. Bilgin Aksu ve Demirtaş (2006)'ın, aday öğretmenlerin Okul Deneyimi dersine ilişkin görüşlerini inceledikleri çalışmalarında daha sık dönüt verilmesinin beklendiği ifade edilmiştir. Bu bulgular araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

ÖNERİLER

Bu araştırma Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde gerçekleştirilmiştir ve nitel araştırmaların bir sınırlılığı olarak genellenememektedir. Bu nedenle araştırmanın bulguları doğrultusunda yapılacak diğer araştırmalarda birden fazla üniversitenin dâhil edildiği daha geniş örneklem ile daha fazla sayıda maddelerin yer aldığı ölçek(ler) kullanılarak nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı araştırma desenlerinin oluşturulması önerilmektedir. Bu araştırmalarda performansa ve portfolyoya dayalı, sürecin ve ürünün değerlendirildiği çalışmalar yapılabilir. Bunların yanı sıra araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda “Materyal Geliştirme” dersine yönelik bazı öneriler aşağıda yer almaktadır:

1. Mümkün olduğunca farklı teknikleri (kağıt hamuru, origami, oyuncak tasarımı, boyama ve baskı çeşitleri gibi) içinde barındıran tasarımlara yer verilmesi,
2. Tasarımlarda artık materyallerin yanı sıra doğadan toplanmış ya da bulunmuş her türlü malzemenin kullanılması,
3. Bireysel ve grup çalışmalarına birlikte yer verilmesi,

4. Çocuklarla birlikte ortak tasarımların yapılması ve bunların bir etkinlik içinde kullanılması,
5. Üniversitelerin sanat ve tasarıma ilişkin bölümleri ile bağlantıya geçilip disiplinler arası uygulamalar yapılması,
6. Daha fazla sayıda tasarım yapılması,
7. Yapılan tasarımlar hakkında daha fazla geri bildirim verilmesi olarak sıralanabilir.

KAYNAKÇA

- Bilgin Aksu, M. ve Demirtaş, H. (2006). Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi II Dersine İlişkin Görüşleri (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 3-21.
- Bozdoğan, A.E. ve Altunçekiç, A. (2007). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının 5E Öğretim Modelinin Kullanılabilirliği Hakkındaki Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 579-590.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. ve Kılıç, E. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (5.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- California Department of Education, (2004). Visual and performing arts framework. <http://www.cde.ca.gov/ci/cr/cf/documents/vpafamewrk.pdf> adresinden 14 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Çoklar, A.N. ve Şahin, Y.L. (2008). Assesments of Ceit Department Students Related to Computer Hardware Course. *8th International Educational Technology Conference*. Eskişehir: Anadolu University, <http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/14.doc> adresinden 10 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Drew, W.F. (1995). Recycled Materials: Tools For Creative Thinking. *Scholastic Early Childhood Today*, 9(5), 36-43.
- Eckoff, A. & Spearman, M. (2009). Rethink, reimagine, reinvent: the Reggio Emilia Approach to incorporating reclaimed materials in children's artworks. *Art Education*, 62(2), 10-16.
- Erdemir, N. ve Kandır, A. (2002). Erken Çocukluk Eğitiminde Yaratıcı Sanat Etkinlikleri. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ersoy, F. (2006). Öğretmen Adaylarının Gelişim Dosyasına Dayalı Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 5(1), 85-95, <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 15 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Faraday, A. (1990). Young children and art: the importance of critical studies. *Early Child Development and Care*, 59, 73-86.
- Gandini, L. & Kaminsky, J. (2005). Remida, the creative recycling center in Reggio Emilia: An interview with Elena Giacomini, Graziella Brighenti, Arturo Bertoldi, and Alba Ferrari. *Innovations in Early Education*, 12(3), 1-13.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 66-80.
- Gökaydın, N. (2002). *Temel Sanat Eğitimi*. Ankara: MEB Yayınları.
- Güven, S. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Gelişime Dersinin Kazandırdığı Yeterlikler Yönünden Değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 165-179.
- Hurwitz, A. & Day, M. (1995). *Children and their art*. USA: Harcourt Brace College Publishers.
- Karamustafaoğlu, S., Üstün, A. ve Kandaz, U. (2004). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Fen ve Doğa Etkinliklerini Uygulayabilme Düzeylerinin Belirlenmesi. H.Atılğan ve İ. Çınar (Editör). *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özetleri Kitabı*, (s.346-347). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Lowenfeld, V. & Brittain, W.L. (1987). *Creative and Mental Growth* (8th Ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- McKean, B. (2001). Concerns and considerations for teacher development in the arts. *Arts Education Policy Review*, 102(4), 27-32.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2006). *İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersi Programı ve Kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Newton, L.D. & Newton, D.P. (2005). Thinking about art: could elementary textbooks serve as models of practice to help new teachers and non-specialists support reasoning in art? *The International Journal of Art & Design Education*, 24(3),315-324.
- Öztürk, Ş. ve Darıca, N. (2003). Çocuk Gelişimi ve Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği, Anaokulu Öğretmenliği ve Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programlarında Yer Alan Yaratıcılıkla İlgili Derslere İlişkin Görüşler. *Eğitim Araştırmaları*, 4(13), 10-21.
- Pehlivan, H. (2006). İlköğretim Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sanat Eğitiminde İnternet Sitesi Oluşturmaları ve Görüşleri. *İlköğretim Online*, 5(2), 35-47, <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 15 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Sahasrabudhe, P. (2006). Design for learning through the arts. *International Journal of Education Through Art*, 2(2), 77-92.
- Schiller, W. (2005). Children's perceptions of live arts performances: a longitudinal study. *Early Child Development and Care*, 176(6), 543-552.

- Székely, G. (2001). Handmade art. *Art and Activities*, 38-42.
- Szyba, C.M. (1999). Why do some teachers resist offering appropriate, open-ended art activities for young children? *Young Children*, 54(1), 16-20.
- Şahin, E. ve Özkılıç, R. (2005). Okulöncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Uygulama Dersleri İçin Hazırlanan Uygulama Kılavuzu Hakkındaki Görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 115-133.
- Turgut, M., Yılmaz, S. ve Firuzan, A.R. (2008). Okul Deneyimi Uygulama Sürecinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Üniversite ve Toplum*, <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=361> adresinden 10 Nisan 2010 Tarihinde indirilmiştir.
- Yelken, T. (2006). İlköğretim Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Tamamlayıcı Değerlendirme Yaklaşımları Konusundaki Görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 58-75.
- Yelken, T.Y. ve Alıcı, D. (2008). Öğretmen Adaylarının Hazırladıkları Performansa Dayalı Değerlendirme Materyallerine İlişkin Görüşlerinin ve Değerlendirmelerinin İncelenmesi. *Journal of Qafqaz University*, 24, 222-235.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Altıncı Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ekler:

Ek 1. Öğrencilerin geliştirmiş olduğu üç boyutlu tasarım örnekleri.

Şekil 1. Fare

Şekil 2. Araba

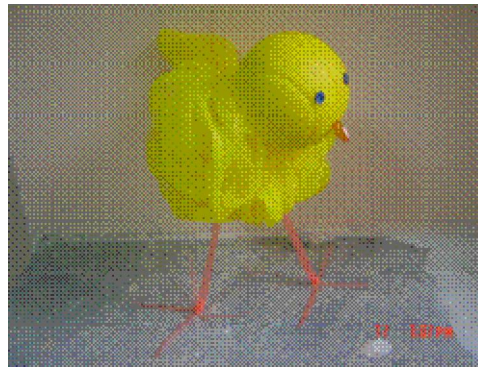
Şekil 3. Elektrik süpürgesi

Şekil 4. Fil

Şekil 5. Cıvıv

Şekil 6. Balık

